

Література

1. Андрійчук В.Г. Агропромислові формування нового типу в контексті стратегії розвитку вітчизняного сільськогосподарства / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2013. – № 1. – С. 3-16.
2. Ковальова І. Агропромисловий кластер як стратегія вдосконалення економічних відносин в АПК / І. Ковальова // Міжнародний сільськогосподарський журнал. – 2008. – № 2. – С. 22-23.
3. Кропивко М.Ф. Концептуальний підхід до кластерної організації та управління розвитком агропромислового виробництва / М.Ф. Кропивко // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2010. – № 11. – С. 3-13.
4. Кропивко М.Ф. Організація управління аграрною економікою : монографія / М.Ф. Кропивко, В.П. Немчук, В.В. Россоха та ін. – К. : Вид-во "Основи" 2008. – 412 с.
5. Кропивко М.Ф. Підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості агропромислового виробництва на основі розвитку кластерних систем / М.Ф. Кропивко // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2013. – № 3. – С. 3-16.
6. Портер М. Международная конкуренция : пер. с англ. / М. Портер; / под ред. В.Д. Щетинина. – М. : Изд-во "Международ. отношения", 1993. – 901 с.
7. Саблук П.Т. Кластеризация як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П.Т. Саблук, М.Ф. Кропивко // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2010. – № 1. – С. 3-12.
8. Соколенко С.І. Інформаційні кластери як механізм підвищення конкурентоспроможності регіону. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ucluster.org/sokolenko/2008/07/itnovacijny-klastery-mexanyzm-pidvyshhennya-konkurentospromozhnosti-regionu/>.
9. Ткаченко В.Г. Кластеры в системе аграрного производства: сущность и значение в реализации инновационной политики государства / В.Г. Ткаченко, В.И. Богачёв // Вісник економічної науки України : зб. наук. праць. – 2011. – № 2. – С. 183-184.

Лещик И.Б., Пыриг Г.И. Особенности формирования кластерных систем в агропромышленном комплексе региона

На примере зерновой отрасли раскрыта сущность понятия "кластер". Определено понятие "агропромышленный кластер" как территориально локализованную, инновационно направленную интегрированную структуру, организованную на базе промышленного и сельскохозяйственного производства, целью которой является создание индустриальной основы для повышения конкурентоспособности и производительности продовольственной сферы региона, перераспределения добавленной стоимости и комплексного использования социально-экономического потенциала территории. Исследован комплекс проблем современного состояния отрасли производства зерна и обоснована необходимость использования кластеризации как условия повышения конкурентоспособности региона. Выявлены объективные предпосылки развития зернового кластера региона и в этом контексте, на примере зернового подкомплекса АПК Тернопольской области, представлен современный кластерный метод управления.

Ключевые слова: кластер, агропромышленный кластер, зерновой кластер.

Leshchyk I.B., Pyrig G.I. On the Theory of the Formation of Cluster Systems in the Agricultural Sector of the Region

The essence of the concept of "cluster" is presented. The concept of "Agriculture Cluster" is defined as geographically localized, innovative and aimed integrated structure organized on the basis of industrial and agricultural production, which aims to create framework for industrial competitiveness and productivity of the region food sector, redistribution of value added and integrated use of social and economic potential territory. Some complex problems of the modern state of the art grain production and the necessity of using clustering as a condition for increasing the competitiveness of the region are investigated. The objective conditions of grain cluster region are found, and in this context the example of grain sub AIC Ternopil region modern cluster management is presented.

Key words: cluster, agro-industrial cluster, grain cluster.

УДК 674.345

Препод. Т.Т. Мусаева –

Азербайджанский государственный экономический университет

ОСОБЕННОСТИ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ АЗЕРБАЙДЖАНА

Рассмотрены особенности методов оценки эффективности систем менеджмента качества на предприятиях легкой промышленности Азербайджана. Установлены особенности внедрения системного подхода и системного анализа, структурно-функционального, функционально-стоимостного анализа и анализа затрат на качество. Для эффективного внедрения функционирования СМК, соответствующей требованиям стандартов ИСО 9000: 2000, необходимо разработать методические положения, учитывающие особенности предприятий легкой промышленности Азербайджана. Оценка эффективности СМК в настоящее время требует методологического обеспечения.

Ключевые слова: методы оценки, эффективность, система менеджмента качества, Азербайджан, легкая промышленность.

Постановка проблемы. Эффективность систем менеджмента качества (СМК) зафиксирована в ИСО 9000-2001 и напрямую связана с обеспечением и улучшением качества [1, 5]. Эффективность СМК регламентирована во всех разделах ИСО 9001 и 9004 версии 2000 г. и означает результативность функционирования систем [3, 4]. В работах по качеству просматриваются различные подходы к пониманию эффективности [4, 5].

Анализ литературы позволяет выделить следующие подходы к оценке эффективности СМК [1, 3]. Известно, что эффективность для различных заинтересованных сторон различна, тогда любые показатели могут быть использованы для оценки эффективности СМК.

Установлено, что оценку эффективности СМК можно осуществить путем проведения анализа с целью выяснения состояния дел с качеством продукции и функционированием СМК [3, 5, 6]. Определено, что эффективность СМК можно оценить степенью удовлетворенности потребителей [5], через оценивание результативности и эффективности корректирующих и предупреждающих действий. Предложены такие подходы к комплексной оценке эффективности СМК предприятий:

- реализация политики в области качества; отчет по качеству; результат самооценки производственных подразделений;
- оценка уровня экономической эффективности системы и определение соответствия требованиям стандартов ИСО серии 9000.

Анализ методов [2] оценки эффективности СМК показал, что подходы не содержат методического обеспечения, полностью удовлетворяющего требования ИСО 9000:2000.

Изложение основного материала. Однако при оценке эффективности согласно ИСО 9000-2001 необходимо оценивать связь между достигнутым результатом и использованными ресурсами. Очевидно, что, не измеряя эффективность функционирования СМК, невозможно судить об успешности деятельности организаций и предприятий легкой промышленности.

Известно, что эффективность управления качеством зависит в большей степени от комплексности анализа исходных данных, поэтому ему всегда уде-

ляется большое внимание. Анализ проводится для повышения качества и конкурентоспособности продукции, предупреждения и устранения брака, снижения затрат производство продукции; а также других задач, направленных на повышение эффективности СМК [1-3].

Эффективность СМК анализируется различными методами, ядром которых является системный подход. Системный подход рассматривает систему во всей его сложности, в его развитии с учетом прошлого, настоящего и будущего. Системный подход реализуется в теории и практике создания систем управления качеством. Концепция системного подхода положена в основу международных стандартов ИСО 9000 версии 2000 г.

Тесно связан с системным подходом системный анализ, который требует анализа сложной информации различной физической природы. Системный анализ в области менеджмента качества предусматривает комплекс методов и средств, реализующих системный подход при проектировании СМК. Построение управления качеством на предприятиях легкой промышленности требует проведения структурно-функционального анализа систем качества.

Механизм управления качеством продукции может быть структурирован в виде общих, специальных и обеспечивающих подсистем, под которыми понимается распределение элементов системы. Под подсистемой понимается часть системы управления качеством продукции, выделенную по определенному принципу и имеющую самостоятельную цель.

В ИСО 9000:2000 ближе всего к функции относится понятие процесса. Процесс – это совокупность взаимосвязанных и взаимодействующих видов деятельности, преобразующих входы и выходы (рис. 1). Это определение почти полностью совпадает с понятием функции в методологии функционального моделирования SADT [6].

Рис. 1. Схема процесса СМК

В стандартах ИСО версии 2000 г. структура СМК непосредственно не определена, но дано определение менеджмента качества, представленной на рис. 2. Таким образом, обзор литературы выявил недостаточный уровень структурно-функциональных исследований систем качества по эффективности СМК на предприятиях легкой промышленности, отсутствие в них процессного подхода, соответствующего требованиям ИСО 9000:2000 и необходимость дальнейшего развития этих методов на основе использования функционального моделирования систем.

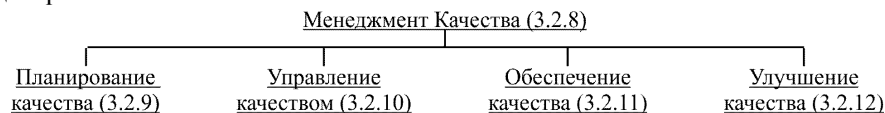

Рис. 2. Менеджмент качества по ИСО 9000:2000

Однако эффективность СМК тесно связана с затратами на качество или, точнее, с затратами на процессы. Согласно ИСО 9000:2000 затраты на качество должны определяться применительно к каждому виду деятельности организации. Следовательно, для принятия экономически обоснованных решений необходимо определить структуру и состав затрат на качество. Необходимо разработать классификацию затрат на качество, позволяющую в максимальной степени учесть все виды затрат.

В стандартах ИСО 9004 версии 1994 г. рассмотрены три классификационные группы: затраты на поддержание достигнутого качества продукции; затраты на оценку качества продукции; затраты, обусловленные низким качеством продукции. Предложенная А. Фейгенбаумом на основе РАФ-модели ("предупреждение-оценка-отказ") классификация критикуется, так как затраты, на оценку качества продукции и на предупреждение возникновения дефектов приравнивают к затратам, обусловленным внутренним и внешним отказами.

Британский стандарт BS 6143:1990 предлагает классифицировать затраты на качество по следующим категориям: предупредительные затраты; оценочные затраты; издержки вследствие отказов. По усовершенствованному британскому стандарту BS 6143-1992 затраты делятся: затраты на соответствие (COC); затраты несоответствия (CONC). Модель затрат на процесс схематично представлена на рис. 3.

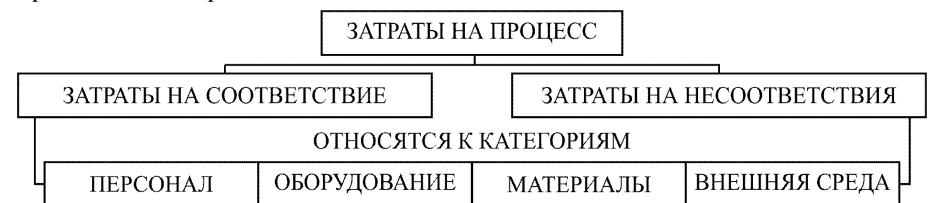

Рис. 3. Модель затрат на процесс по BS 6143:1992

Выводы. Таким образом, проведенный анализ особенностей методов оценки эффективности СМК на предприятиях Азербайджана позволяет сделать следующие выводы. Для эффективного внедрения функционирования СМК, соответствующей требованиям стандартов ИСО 9000: 2000, необходимо разработать методические положения, учитывающие особенности предприятий легкой промышленности Азербайджана.

Оценка эффективности СМК в настоящее время требует методологического обеспечения. При этом методы анализа эффективности СМК, в том числе продукции и процессов, является одним из ключевых положений концепции всеобщего управления качеством. Структурно-функциональный анализ СМК должен проводиться с применением процессного и системного подходов, требуемых стандартами ИСО 9000:2000. Необходимо разработать методики анализа затрат на качество процессов в СМК, учитывающей специфику предприятий легкой промышленности Азербайджана.

Литература

1. Аверченков В.И. Проектирование технологических процессов на основе системного подхода / В.И. Аверченков, О.А. Горленко. – Брянск : Изд-во Брянск. ин-та транспортного машиностроения, 2006. – 188 с.
2. Асланов З.Ю. Системный подход к управлению качеством машиностроительной продукции / З.Ю. Асланов // Научное обозрение : сб. науч. тр. – 2013. – № 12. – С. 61-64.
3. Версан В.Г. Управление качеством продукции / В.Г. Версан. – М. : Изд-во стандартов, 2000. – 300 с.
4. Ефимова Г.В. Анализ эффективности СМК / Г.В. Ефимова. – Брянск : Изд-во Брянск. ГТУ, 2002. – 225 с.
5. Мамедов Н.Р. Квалиметрия и управление качеством продукции / Н.Р. Мамедов. – Баку : Изд-во "Элм", 2009. – 362 с.
6. Мусаева Т.Т. Особенности внедрения систем управления качеством на мебельных предприятиях Азербайджана / Т.Т. Мусаева // Вестник Университета "Туран" : сб. науч. тр. – 2012. – № 3. – С. 34-36.

Мусаева Т.Т. Особливості методів оцінювання ефективності систем менеджменту якості на підприємствах легкої промисловості Азербайджану

Розглянуто особливості методів оцінювання ефективності систем менеджменту якості (СМЯ) на підприємствах легкої промисловості Азербайджану. Встановлено особливості впровадження системного підходу і системного аналізу, структурно-функціонального, функціонально-вартісного аналізу та аналізу витрат на якість. Для ефективного впровадження функціонування СМЯ, відповідно до вимог стандартів ISO 9000: 2000, необхідно розробити методичні положення, що враховують особливості підприємств легкої промисловості Азербайджану. Оцінювання ефективності СМЯ на сьогодні вимагає методологічного забезпечення.

Ключові слова: методи оцінки, ефективність, система менеджменту якості, Азербайджан, легка промисловість.

Musayeva T.T. Features of the Efficiency Assessment of Quality Management Systems at the Light Industry Enterprises of Azerbaijan

Some features of methods of efficiency assessment of quality management systems at the light industry enterprises of Azerbaijan are considered. The features of the system approach and the system analysis are established. The structural, functional and cost analysis and also the analysis of expenses for quality are presented. Literature review revealed insufficient level of structural and functional researches on the effectiveness of the quality management systems (QMS) on the light industry enterprises, the lack of the process approach which would have met the requirements of ISO 9000: 2000 and the need for further development of these methods based on the use of functional modelling systems. The effectiveness of the QMS is closely related to the cost of quality. According to ISO 9000: 2000 quality costs should be determined for each type of organization activities. Consequently, for the adoption of economically sound decisions it is necessary to determine the structure and composition of the costs of quality. It is needed to develop a classification of quality costs, allowing to take into account all types of costs. For the effective implementation of the QMS functioning which would have met the requirements of ISO 9000: 2000, it is necessary to develop a methodological position, taking into account the peculiarities of light industry of Azerbaijan. Evaluating of the QMS effectiveness nowadays requires methodological support. In this case, the analysis methods of the QMS effectiveness, including the products and processes, is one of the key provisions of the concept of total quality management. Structural and functional analysis of the QMS should be carried out with the use of process and system approaches that are required by ISO 9000: 2000. It is necessary to develop techniques for analysing the costs of processes in the QMS, which takes into account the specificity of light industry of Azerbaijan.

Key words: assessment methods, efficiency, quality management system, Azerbaijan, light industry.

УДК 33:556.18

Доц. М.Є. Стадник, канд. екон. наук –
Львівський ДУ внутрішніх справ

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто важливість статистичного обліку та аналізу стану, використання, забруднення, охорони та відтворення водних ресурсів. Здійснено оцінювання ефективності водокористування в Україні, зокрема водомісткості та водовіддачі: за допомогою рядів динаміки визначено основні тенденції водомісткості та водовіддачі; використовуючи відносні величини, проаналізовано регіональні відмінності водовіддачі в Україні; за допомогою статистичних групувань виділено найбільш істотні чинники, що визначають рівень водовіддачі. За результатами проведеного аналізу запропоновано заходи щодо підвищення ефективності водокористування.

Ключові слова: водні ресурси, облік, аналіз, ефективність використання водних ресурсів, водомісткість, водовіддача, економія водних ресурсів.

Постановка проблеми. Беззаперечним фактом є те, що вода має надзвичайне значення в житті людини. Серед іншого вона є важливим виробничим ресурсом, але запаси води є не безмежними, саме тому і виникає потреба в його економії, обліку та аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання раціонального використання та збереження водних ресурсів у свій час вивчали такі науковці, як Б.В. Буркинський, О.О. Веклич, К.Г. Гофман, Б.М. Данилишин, В.К. Данилко, С.І. Дорогунцов, М.В. Курик, Л.Г. Мельник, В.С. Міщенко, І.М. Потравний, Т.В. Стрикаленко, О.М. Теліженко, С.К. Харічков, М.А. Хвесик, Є.В. Хлобистов, О.В. Яроцька та інші.

Формулювання цілей статті. Облік та аналіз стану, використання, забруднення, охорони та відтворення водних ресурсів мають неодноразовий характер, а потребують постійної уваги як будь-яке інше мінливе явище. Тому зроблено спробу за допомогою статистичних методів дослідити рівень водозбереження (як складову ресурсозбереження), ефективність використання водних ресурсів та запропонувати заходи щодо її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на обмеженість такого виробничого ресурсу як вода, потребу у її збереженні як необхідної умови існування людства та важливої складової довкілля, виникає потреба у розробленні ефективної системи управління сферою водокористування й охорони водних ресурсів у рамках природоохоронної діяльності.

Для цього необхідним є сучасний та повний облік і детальний кількісний та якісний аналіз стану, використання, забруднення, охорони й відтворення водних ресурсів. У Водному кодексі зазначено: "Державний облік водокористування ведеться з метою систематизації даних про забір та використання вод, скидання зворотних вод та забруднювальних речовин, наявність систем оборотного водопостачання та їх потужність, а також про діючі системи очищення стічних вод та їх ефективність. Державний облік та аналіз стану водокористування здійснюються шляхом подання водокористувачами звітів про водокористування. Організація ведення державного обліку водокористування здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства. Порядок ведення державного обліку во-